

Петленко Ксения Юрьевна, техник III кат., економічний факультет, Харківський державний університет харчів та торгівлі. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0966219531; e-mail: kseniyapetlenko@gmail.com.

Petlenko Kseniya, technician III categories, Faculty of Economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0966219531; e-mail: kseniyapetlenko@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.2535420

УДК 658.6/.9”71”

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

О.М. Филипенко, Т.С. Колеснік

Досліджено сучасний стан і виявлено проблеми розвитку торговельної галузі в Україні на основі визначення тенденцій розвитку основних показників і фінансових результатів торговельних підприємств. Проаналізовано порівняльну динаміку обороту роздрібною торгівлі в Україні, наявність об'єктів роздрібною торгівлі підприємств, динаміку й структуру балансу та фінансових результатів підприємств торгівлі. Визначено сучасні тенденції діяльності підприємств торгівлі, узагальнено основні проблеми, що супроводжують їх функціонування й розвиток на товарному ринку України; сформовано пропозиції щодо їх вирішення.

Ключові слова: підприємства торгівлі, проблеми розвитку, динаміка, основні показники, фінансові результати.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВОЙ ОТРАСЛИ В УКРАИНЕ

Е.М. Филипенко, Т.С. Колесник

Исследовано современное состояние и выявлены проблемы развития торговой отрасли в Украине на основе определения тенденций развития основных показателей и финансовых результатов торговых предприятий. Проанализированы сравнительная динамика оборота розничной торговли в Украине, наличие объектов розничной торговли предприятий, динамика и структура баланса и финансовых результатов предприятий торговли.

Определены современные тенденции деятельности предприятий торговли, обобщены основные проблемы, которые сопровождают их функционирование и развитие на товарном рынке Украины; сформированы предложения для их решения.

Ключевые слова: *предприятия торговли, проблемы развития, динамика, основные показатели, финансовые результаты.*

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF TRADE INDUSTRY DEVELOPMENT IN UKRAINE

O. Fylypenko, T. Kolesnik

The tense political situation, total decrease in the solvency of population, reduction of the main macroeconomic indicators of the Ukrainian economy, depreciation of hryvnia led to the decrease in business activity of economic entities and negatively influenced trade activity, which led to changes in the structure of consumer demand. Therefore, current state and trends in the development of retail trade in Ukraine is important for effective management of the industry and satisfaction of social needs of the society.

The current state is investigated and problems of the trade sector development in Ukraine are revealed based on determining trends in the development of the main indicators and financial results of trading enterprises. Comparative dynamics of retail trade turnover in Ukraine is analyzed, the availability of objects of retail trade enterprises, dynamics and structure of balance and financial results of trading enterprises are analyzed. Modern tendencies of trade enterprises activity are determined, the main problems, which accompany their functioning and development in the commodity market of Ukraine, are generalized, and the proposals for their solution are formed.

According to the results of the analysis of indicators of trade enterprises development in Ukraine, negative tendency of the dynamics of retail trade turnover was found. The decrease in the number of retail objects caused the decrease in retail turnover. Positive is the increase in the value assets of trading enterprises' and the size of long-term liabilities and collateral that indicates credibility of enterprises by creditors. However, despite positive changes in the structure and dynamics of the balance of trading enterprises, their overall activity has become profitable only since 2016, but the share of unprofitable enterprises remains high.

Analyzing the obtained trends, one can conclude that trade in Ukraine has signs of the development inhibition since 2016 on the one hand, and on the other hand, it is characterized by the development extensiveness rather than its intensity. The problem of inhibition of the industry development as a whole can be considered as a consequence of inefficient activity of commercial enterprises, and lack of the innovation development.

The directions of retail trade development are defined to eliminate the identified negative tendencies. The proposed measures will allow retail chain to grow effectively, improve its territorial organization, bring the consumer closer to retail trade objects and maximally satisfy its needs.

Keywords: *trade enterprises, problems of development, dynamics, main indicators, financial results.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним з актуальних питань на сьогодні залишається дослідження стану та забезпечення ефективного розвитку торговельної діяльності в сучасних умовах, оскільки торгівля посідає особливе місце в економічній системі України та її соціальній сфері. Торгівля є необхідною передумовою бюджетоутворювальних сфер та сприяє дотриманню балансу між виробництвом і споживанням.

Роздрібна торговельна мережа, яка є важливою складовою споживчого ринку країни, на сучасному етапі розвитку економіки стала невід'ємною складовою ринкових відносин, що сприяє більш активному залученню населення до економічної діяльності. Від стану її розвитку, різноманітності структури за видами торговельних об'єктів, типами магазинів, застосування форм роздрібною продажу товарів залежить рівень задоволення споживчого попиту, якість надання торговельних послуг, стан товарної пропозиції тощо.

Слід зазначити, що напружена військово-політична ситуація, тотальне зниження платоспроможності населення, основних макроекономічних показників економіки України, знецінення гривні призвело до зниження ділової активності суб'єктів господарювання та негативно вплинуло на здійснення торговельної діяльності, що зумовило зміну попиту споживачів. Падіння реальних доходів українців відбивається на роздрібному товарообігу, оскільки покупці змінюють закупівельні звички, переходячи на більш дешеві альтернативи повсякденних продуктів.

Тому актуальним є дослідження сучасного стану й тенденцій розвитку роздрібною торгівлі в Україні з метою ефективного управління галуззю та задоволення соціальних потреб суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем функціонування торговельної галузі України приділяється багато уваги вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед них можна виділити праці таких науковців, як В.В. Апопій [1; 2], М. Барна [4], Б. Берман [5], Г.М. Богославець [9], Б.А. Вейтц [8], Н.О. Голошубова [6], Дж. Еванс [5], І.М. Копич [7], М. Леві [8], Л.О. Лігоненко [9], А. Мазаракі [10], Ю.Б. Шпильова [12], І.М. Шпильовий [12] та ін. Проте ця тема залишається актуальною, оскільки стан розвитку роздрібною торгівлі є одним із важливих індикаторів економічного розвитку держави.

Метою статті є аналіз сучасного стану та виявлення проблем розвитку торговельної галузі в Україні на основі визначення тенденцій розвитку основних показників і фінансових результатів торговельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з основних завдань роздрібної торгівлі в Україні щодо підвищення прибутковості, конкурентоспроможності торговельних мереж, задоволення потреб споживачів, розглянемо питання аналізу динаміки показників стану роздрібної торгівлі.

Основним показником розвитку роздрібної торгівлі є роздрібний товарообіг, оскільки саме цей показник товарообігу відображає суспільне визнання вартості та споживчої вартості частини суспільного продукту, який спрямований у сферу споживання [11] (табл. 1).

Таблиця 1

Оборот роздрібної торгівлі у 2011–2017 роках [1]

Показник	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Оборот роздрібної торгівлі, млн грн	649245,6	767026	838230,1	901923,7	1018778,2	1175319,2	815344,3
Динаміка фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі до попереднього року, %:							
– у порівняних цінах	114,7	114,7	108,6	91,1	79,3	104,3	106,5
– у фактичних цінах	100	118,1	109,3	107,6	113,0	115,4	69,4
Роздрібний товарооборот підприємств, основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля, млн грн	333108,1	383311,7	409051,7	438342,7	477966,6	555975,4	586330,1
Динаміка роздрібного товарообороту до попереднього року, %							
– у порівняних цінах	113,1	111,6	105,9	90	79	104,5	106
– у фактичних цінах	100	115,1	106,7	107,2	109,0	116,3	105,5

Як бачимо з рис. 1, динаміка обороту роздрібної торгівлі та роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб), основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля, до відповідного періоду попереднього року в порівняних цінах мають ідентичні тенденції змін.

Так, у період 2011–2013 рр. ці показники мали тенденцію до збільшення, відповідно у 2011 р. динаміка склала 114,7% та 113,1%, у 2012 р. – 114,7% та 111,6%, у 2013 р. – 108,6% та 105,9%. У 2014–2015 рр. динаміка мала негативну тенденцію: показник обороту роздрібної торгівлі скоротився відповідно на 17,5% та 11,8%, показник роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб), основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля, – на 15,9% та 11%. У 2016 та 2017 рр. спостерігається позитивна тенденція: оборот роздрібної торгівлі збільшився відповідно на 25,0% та 2,2%; роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб), основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля, – на 25,5% та 1,5%.

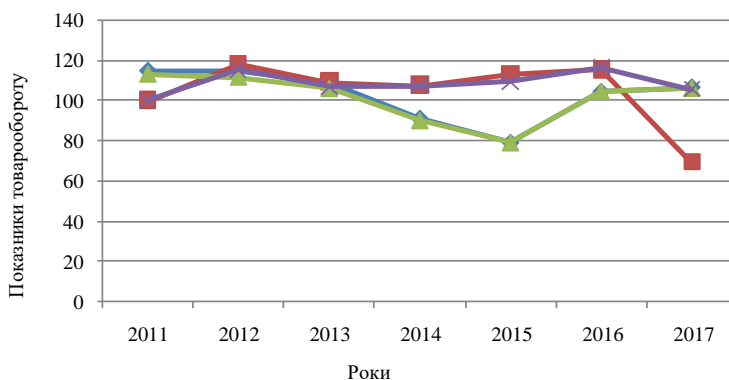

Рис. 1. Динаміка обороту роздрібної торгівлі та роздрібного товарообороту підприємств, основним видом діяльності є роздрібна торгівля, до відповідного періоду попереднього року:

- ◆— Динаміка фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі у порівнянних цінах, %
- Динаміка фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі у фактичних цінах, %
- ▲— Динаміка роздрібного товарообороту у порівнянних цінах, %
- ×— Динаміка роздрібного товарообороту у фактичних цінах, %

Динаміка фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі у фактичних цінах у період 2012–2015 рр. мала тенденцію до скорочення. Так, відповідно у 2012 р. оборот роздрібної торгівлі скоротився на 1,8%, у 2013 р. – на 8,9%, у 2014 р. – на 1,7%. Починаючи з 2015 р. спостерігалася позитивна тенденція. Так, у 2015 р. темпи зростання товарообороту склали 113,0%, у 2016 р. – 115,4%. Проте у 2017 р. оборот знову скоротився на 46%.

Динаміка роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб), основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля, у фактичних цінах до попереднього року має стійку тенденцію збільшення до 2017 р. Так, у 2012 р. темп приросту роздрібного товарообороту підприємств склав 15,1%, у 2013 р. – 6,7%, у 2014 р. – 7,2%, у 2015 р. – 9,0%, у 2016 р. – 16,3%, у 2017 р. – 5,5%.

Випереджаючі темпи зростання динаміки товарообороту у фактичних цінах над порівняними пояснюються інфляційними процесами, що відбуваються в економіці України за період, який аналізується. Випереджаючі темпи зростання загального обороту роздрібної торгівлі над темпами зростання роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб), основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля, викликані динамікою кількості об'єктів роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб) (табл. 2).

Таблиця 2

**Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств
(юридичних осіб) на кінець року [1]**

Рік	Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб) на кінець року, тис. од.		
	Усього	у тому числі	
		магазини	напівстаціонарні об'єкти
2005	75,2	55,8	19,4
2006	73,6	54,6	19,0
2007	71,9	52,3	19,6
2008	69,2	50,5	18,7
2009	65,3	47,6	17,7
2010	64,8	48,0	16,8
2011	64,2	48,4	15,8
2012	62,2	47,2	15,0
2013	59,8	45,5	14,3
2014	49,6	38,6	11,0
2015	49,6	38,5	11,1
2016	49,3	38,4	10,9
2017	39,3	32,7	6,6

Кількість об'єктів роздрібної торгівлі за роками має тенденцію до скорочення. Так, наявність об'єктів роздрібної торгівлі скоротилася з 75,2 тис. од. у 2005 р. до 49,3 тис. од. у 2016 р., у тому числі кількість магазинів скоротилася з 55,8 тис. од. до 38,4 тис. од., кількість напівстаціонарних об'єктів – 19,4 тис. од. до 6,6 тис. од. (рис. 2, 3).

Роздрібний товарооборот та оборот роздрібної торгівлі впливають на показники вартості активів підприємства. Показники балансу підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» (код за КВЕД-2010-47) наведено в табл. 3.

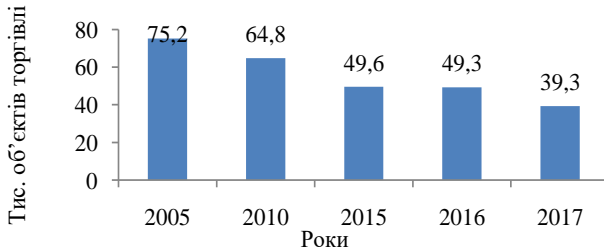

Рис. 2. Мережа роздрібної торгівлі

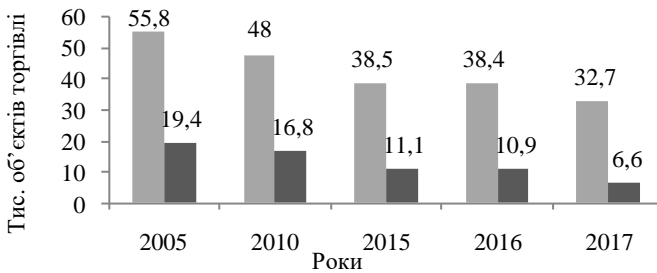

Рис. 3. Об'єкти роздрібної торгівлі підприємства:

■ магазини ■ напівстаціонарні об'єкти

Як бачимо з рис. 4, динаміка балансу має тенденцію до зростання, що є позитивним. Так, приріст вартості активів у 2013 р. порівняно з 2012 р. збільшився на 202,4 млн грн (0,1%), у 2014 р. порівняно з 2013 р. – на 7083,8 млн грн (4,1%), у 2015 р. порівняно з 2014 р. – на 32278,8 млн грн (18,3%), у 2016 р. порівняно з 2015 р. – на 76475,6 млн грн (36,6%). Приріст вартості активів відбувався в основному за рахунок приросту оборотних активів, які за роками зростали відповідно на 39,6 млн грн (0,03%), 8407,7 млн грн (6,8%), 33664,0 млн грн (25,6%) та 72839,7 млн грн (44,2%).

У складі пасивів підприємства зростання відбувається за рахунок підвищення довгострокових зобов'язань і забезпечень та поточних зобов'язань підприємств роздрібної торгівлі. Так, довгострокові зобов'язання та забезпечення підприємств у 2013 р.

порівняно з 2012 р. зросли на 3035,9 млн грн (7,6%), у 2014 р. порівняно з 2013 р. – на 4082,9 млн грн (9,5%), у 2015 р. порівняно з 2014 р. – на 6250,5 млн грн (13,3%), у 2016 р. порівняно з 2014 р. – на 25418,5 млн. грн. (47,8%). Поточні зобов'язання за роками зростали відповідно на 1009,7 млн грн (0,8%), 21878,2 млн грн (17,9%), 28314,8 млн грн (19,6%), 44241,9 млн грн (25,62%).

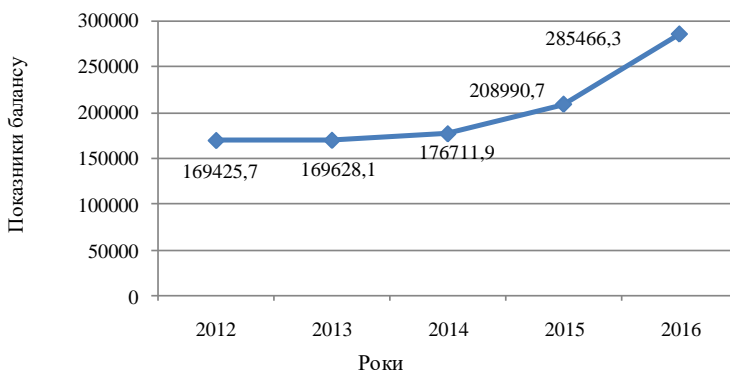
Таблиця 3

**Показники балансу підприємств за видом економічної діяльності
«Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами
та мотоциклами» [1]**

(на кінець року, млн грн)

Рік	Актив			Пасив				Баланс
	необоротні активи	оборотні активи	необоротні активи та групи вибуття	власний капітал	довгострокові зобов'язання та забезпечення	поточні зобов'язання	зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, і чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	
2012	46610,0	122806,2	9,5	8066,8	39851,4	121466,7	40,8	169425,7
2013	46749,0	122845,8	33,3	4217,6	42887,3	122476,4	46,8	169628,1
2014	45439,9	131253,5	18,5	-14617,1	46970,2	144354,6	4,2	176711,9
2015	43961,2	164917,5	112,0	-16904,8	53220,7	172669,4	5,4	208990,7
2016	47659,7	237757,2	49,4	-10088,1	78639,2	216911,3	3,9	285466,3

Динаміку підсумку балансу підприємств наведено на рис. 4.

**Рис. 4. Динаміка балансу підприємств за видом економічної діяльності
«Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами
та мотоциклами»**

Власний капітал підприємств із 2013 р. має тенденцію до скорочення, у 2014–2016 рр. непокриті збитки підприємств перевищували їх капітал відповідно на 14617,1, 16904,8 та 10088,1 млн грн.

У структурі активів підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» найбільшу питому вагу займають оборотні активи: у 2012 р. – 72,48%, у 2013 р. – 72,42%, у 2014 р. – 74,28%, у 2015 р. – 78,91%, у 2016 р. – 83,29%, питома вага необоротних активів відповідно за роками складає 27,51%, 27,56%, 25,71%, 21,04% та 16,70% (табл. 4).

У структурі пасивів найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання у 2012 році – 71,69%, у 2013 – 72,20%, у 2014 – 81,69%, у 2015 – 82,62%, у 2016 – 75,98%. За роками питома вага поточних зобов'язань зростає, що є негативною тенденцією, оскільки зростає залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування, що вимагають погашення протягом року. Питома вага довгострокових зобов'язань і забезпечень відповідно за роками складає 23,52%, 25,28%, 26,58%, 25,47% та 27,55%, питома вага власного капіталу – 4,76%, 2,49%, –8,27%, –8,09%, –3,53%.

Таблиця 4

**Структура балансу підприємств за видом економічної діяльності
«Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами
та мотоциклами»**

Рік	Структура активів, %			Структура пасивів, %				Баланс
	необоротні активи	оборотні активи	необоротні активи та групи вибуття	власний капітал	довгострокові зобов'язання і забезпечення	поточні зобов'язання	зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, і чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	
2012	27,51	72,48	0,01	4,76	23,52	71,69	0,02	100,0
2013	27,56	72,42	0,02	2,49	25,28	72,20	0,03	100,0
2014	25,71	74,28	0,01	–8,27	26,58	81,69	0,00	100,0
2015	21,04	78,91	0,05	–8,09	25,47	82,62	0,00	100,0
2016	16,70	83,29	0,02	–3,53	27,55	75,98	0,00	100,0

Зміна динаміки та структури активів підприємств і джерел їх утворення впливають на фінансовий результат їхньої діяльності (табл. 5).

Таблиця 5

Фінансові результати до оподаткування підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» [1]

Рік	Фінансовий результат (сальдо), млн грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які зазнали збитків	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
2010	-1235,2	66,1	4403,2	33,9	5638,4
2011	-2050,5	67,8	4294,4	32,2	6344,9
2012	-3218,6	69,1	4870,2	30,9	8088,8
2013	-3206,2	71,6	5345,2	28,4	8551,4
2014	-21718,3	73,1	4029,8	26,9	25748,1
2015	-9003,2	80,4	11060,7	19,6	20063,9
2016	702,1	79,1	13769,5	20,9	13067,4

Динаміку фінансового результату наведено на рис. 5.

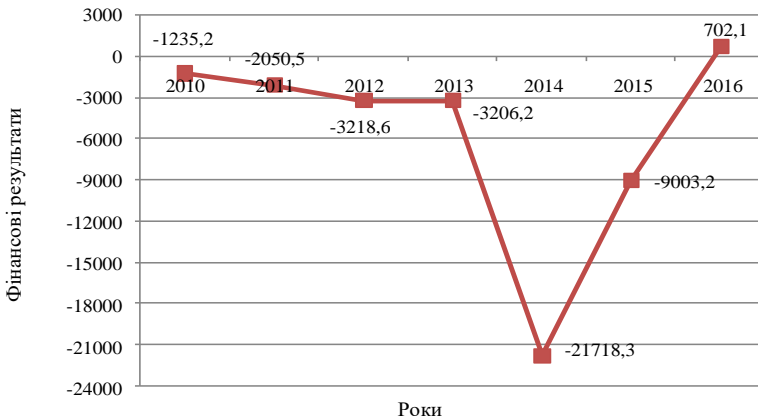

Рис. 5. Динаміка фінансових результатів до оподаткування підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами»

За результатами аналізу виявлено, що за період із 2010 р. до 2016 р. фінансовий результат торговельних підприємств мав тенденцію до погіршення. У 2015 р. їх діяльність ще залишалася збитковою, проте збитки дещо скоротилися з 21718,3 млн грн у 2014 р. до

9003,2 млн грн у 2015 р., і тільки у 2016 р. фінансовий результат став позитивним і склав 702,1 млн грн.

Одним із показників фінансових результатів господарської діяльності підприємств є чистий прибуток. Інформація щодо динаміки чистого прибутку підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» надано в табл. 6. За розрахунками зроблено висновок щодо зниження можливостей підприємств торгівлі щодо розвитку за рахунок власних коштів. Чистий прибуток, який є основним внутрішнім забезпеченням фінансових можливостей підприємства, у сфері торгівлі має від’ємне значення, але воно скорочується.

За даними 2010 р. частка підприємств торгівлі, які одержали прибуток становила 64,2% в загальній кількості підприємств торгівлі, а в 2016 р. вона збільшилася і склала 78,8%.

Таблиця 6

Чистий прибуток (збиток) підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» [1]

Рік	Фінансовий результат (сальдо), млн грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які зазнали збитків	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
2010	-2387,6	64,2	3334,5	35,8	5722,1
2011	-3244,9	66,1	3189,7	33,9	6434,6
2012	-4548,1	67,5	3720,6	32,5	8268,7
2013	-4418,0	70,2	4237,5	29,8	8655,5
2014	-22241,2	71,9	3171,3	28,1	25412,5
2015	-10886,4	80,1	9193,2	19,9	20079,6
2016	-1561,4	78,8	11475,7	21,2	13037,1

За результатами проведеного аналізу показників розвитку торговельних підприємств в Україні виявлено, що динаміка роздрібногo товарообороту має негативну тенденцію. Скорочення роздрібногo товарообороту спричинено зменшенням кількості об’єктів роздрібногo торгівлі. Позитивним є зростання вартості активів торговельних підприємств і розміру довгострокових зобов’язань та забезпечень, що свідчить про довіру до підприємств з боку кредиторів.

Проте, не дивлячись на позитивні зміни в структурі та динаміці балансу підприємств торгівлі, їхня діяльність в цілому стала прибуткова тільки з 2016 р., але частка збиткових підприємств залишається великою.

Аналізуючи отримані тенденції можна зробити висновок про те, що торгівля в Україні має ознаки гальмування розвитку з 2016 р. з одного боку, а з іншого характеризується екстенсивністю, а не інтенсивністю розвитку. Проблему гальмування розвитку галузі в цілому можна вважати наслідком неефективної діяльності торговельних підприємств, їхнього недостатнього інноваційного розвитку.

Зважаючи на проведені теоретичні та аналітичні дослідження, визначено напрями розвитку роздрібної торгівлі, що сприятимуть усуненню виявлених негативних тенденцій:

- підтримка позитивних тенденцій розвитку роздрібної торгівлі, пошук резервів підвищення результативності її функціонування і рівня соціально-економічних інтересів регіонів шляхом забезпечення територіальної доступності роздрібної торговельної мережі та удосконалення логістичного ланцюга «постачання-виробництво-збут»;

- забезпечення високої результативності функціонування роздрібної мережі шляхом інтенсивного впровадження новітніх видів торговельних послуг, геоінформаційних технологій, застосування інтелектуального потенціалу для впровадження ефективних методів удосконалення розвитку роздрібної торгівлі;

- удосконалення територіальної структури торгівлі регіонів шляхом створення регіональних торговельних мереж, формування регіональної логістичної системи торгівлі та інтеграція усіх її елементів у єдиний логістичний ланцюг;

- розширення торговельної мережі та підвищення фінансових результатів за рахунок залучення нових учасників ринку шляхом удосконалення нормативно-правової бази та усунення адміністративних перешкод, що мінімізує умови для корупції;

- удосконалення та збільшення спектру послуг, сервісів, орієнтованих на попит споживача, що забезпечить високу якість торгівлі та високу якість обслуговування;

- підтримка та удосконалення Інтернет-торгівлі як важливого та перспективного сегменту роздрібного ринку.

Висновки. Проведене дослідження показало, що попри невизначеність та ризики, спричинені економічними та політичними процесами, в Україні є об'єктивні передумови для процесів оновлення, розвитку якісно нових форматів торгівлі та активізації інноваційних процесів. Запропоновані заходи дозволять мережі роздрібної торгівлі

ефективно розвиватися, удосконалити її територіальну організацію, наблизити споживача до об'єктів роздрібної торгівлі та максимально задовольнити його потреби.

Список джерел інформації / References

1. Діяльність суб'єктів господарювання: Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.ukrstat.gov.ua/Statistical Yearbook](http://www.ukrstat.gov.ua/StatisticalYearbook) «Business entities», available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Апопій В. В. Соціальна функція торгівлі / В. В. Апопій // Економіка і прогнозування. – 2007. – № 4. – С. 93–103.
Апопій, V. (2007), «Social function of trade» [«Sotsialna funktsiia torhivli»], *Economics and Forecasting*, No. 4, pp. 93-103.
3. Апопій В. Глобалізаційні процеси і нові тенденції розвитку внутрішньої торгівлі України / В. Апопій, Р. Криган, О. Процишин // Торговля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 16. – С. 7–13.
Апопій, V., Kryhan, R., Protsyshyn, O. (2014), «Globalization processes and new trends in the development of Ukraine's domestic trade» [«Hlobalizatsiini protsesy i novi tendentsii rozvytku vnutrishnoi torhivli Ukrainy»], *Trade, commerce, entrepreneurship, whip*, vol. 16, pp. 7-13.
4. Барна М. Концепція розвитку системи внутрішньої торгівлі України в сучасних умовах трансформації / М. Барна // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 10. – С. 63–70.
Barna, M. (2015), “Concept of development of the system of internal trade of Ukraine in the modern conditions of transformation” [“Kontseptsiia rozvytku systemy vnutrishnoi torhivli Ukrainy v suchasnykh umovakh transformatsii”], *Investments: practice and experience*, No. 10, pp. 63-70.
5. Берман Б. Розничная торговля. Стратегический подход / Б. Берман, Дж. Эванс ; пер. с англ. Т. В. Клекоты [и др.]. – 8-е изд. – Москва : Вильямс, 2008. – 1181 с.
Berman, B., Evans, Dzh. (2008), *Retail. Strategic approach [Roznichnaya trgovlya: strategicheskii podhod]*, Williams, Moscow, 1181 p.
6. Голошубова Н. О. Структурна перебудова торгівлі споживчими товарами / Н. О. Голошубова // Товари і ринки. – 2013. – № 1. – С. 16–28.
Holoshubova, N. (2013), «Strukturna perebudova trade with living goods» [«Strukturna perebudova torhivli spozhyvchymy tovaramy»], *Tovary and Rinki*, No. 1, pp. 16-28.
7. Копич І. М. Внутрішня торгівля України: проблеми і перспективи розвитку : монографія / І. М. Копич ; за ред. В. Апопії. – Львів : Новий Світ, 2014. – 564 с.
Kopych, I. (2014), *Domestic Trade of Ukraine: Problems and Prospects of Development [Vnutrishnia torhivlia Ukrainy: problemy i perspektyvy rozvytku]*, New World, Lviv, 564 p.
8. Леви М. Основы розничной торговли / М. Леви, Б. А. Вейтц ; пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 2001 – 448 с.

Levi, M., Veitts, B.A. (2001), *Basics of Retail [Osnovy roznichnoy torgovli]*, Peter, Sankt-Peterburg, 448 p.

9. Трансформаційні процеси в торгівлі України в умовах інтернаціоналізації : монографія / Л. О. Лігоненко, Г. М. Богославець, Г. Л. Піратовський [та ін.] ; за ред. Л. О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2009. – 334 с.

Lihonenko, L., Bohoslavets, H., Piratovskyi, H. et al. (2009), *Transformation processes in Ukrainian trade in the conditions of internationalization [Transformatsiini protsesy v torhivli Ukrainy v umovakh internatsionalizatsii]*, KNTUE, Kiev, 334 p.

10. Мазаракі А. Внутрішній ринок України в умовах дисбалансів між виробництвом і споживанням / А. Мазаракі, В. Лагутін // Економіка України. – 2016. – № 4. – С. 4–18.

Mazaraki, A., Lahutin, V. (2016), «Domestic market of Ukraine in conditions of imbalances between production and consumption» [«Vnutrishnii rynek Ukrainy v umovakh dysbalansiv mizh vyrobnytstvom i spozhyvanniam»], *Economy of Ukraine*, No 4, pp. 4-18.

11. Силкіна Ю. О. Проблеми та перспективи розвитку ринку роздрібних торговельних мереж в Україні / Ю. О. Силкіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – № 25. – С. 152–157.

Sylkina, Yu. (2017), «Problems and prospects of the retail market retail market in Ukraine» [«Problemy ta perspektyvy rozvytku rynku rozdribnykh torhovelynykh merezh v Ukraini»], *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, No. 25, pp. 152-157.

12. Шпильова Ю. Б. Сталий розвиток роздрібної торгівлі України / Ю. Б. Шпильова, І. М. Шпильовий // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2012. – № 1. – С. 108–120.

Shpylova, Yu., Shpylovyi, I. (2012), «Sustainable development of retail trade of Ukraine» [«Stalyi rozvytok rozdribnoi torhivli Ukrainy»], *Bulletin of the East European University of Economics and Management*, No. 1, pp. 108-120.

Филипенко Олена Михайлівна, канд. екон. наук, доц., кафедра економіки та управління, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0509277110; e-mail: emfil@ukr.net.

Филипенко Елена Михайловна, канд. екон. наук, доц., кафедра економіки и управления, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0509277110; e-mail: emfil@ukr.net.

Fylypenko Olena, PhD (Economics), Ass. Prof., Department of Economics and Management, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0509277110; e-mail: emfil@ukr.net.

Колеснік Тетяна Сергіївна, канд. екон. наук, доц., кафедра економіки та управління, Харківський державний університет харчування та торгівлі.

Адреса: вул. Ключківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0508084050; e-mail: tatyana2013@gmail.com.

Колесник Татьяна Сергеевна, канд. екон. наук, доц., кафедра економіки и управління, Харківський державний університет харчового та торгівлі. Адрес: ул. Ключковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0508084050; e-mail: tatyana2013@gmail.com.

Koliesnik Tatyana, PhD (Economics), Ass. Prof., Department of Economics and Management, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0508084050; e-mail: tatyana2013@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.2535429